

*Шутенко О. В.,
канд. юрид. наук,
доцент кафедри цивільного процесу,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМИ ДИСПОЗИТИВНОСТІ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Згідно практики Європейського суду з прав людини, яка знайшла своє відображення в доктрині національного права і законодавстві України, виконавче провадження розглядається як завершальна стадія судового провадження.

Судове провадження базується на принципах диспозитивності, змагальності й рівноправності сторін, які характеризують діяльність судової влади по здійсненню правосуддя шляхом розгляду і вирішення цивільних справ. Система органів виконання не відноситься до судової системи, оскільки виконавче провадження є проявом виконавчої влади і полягає у примусовому виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб). Однак процес захисту права можна вважати ефективно завершеним лише у разі повного відновлення порушеного права. Такій підхід і дозволяє зробити висновок про невід'ємність виконавчого провадження від судової діяльності.

У даному аспекті відбувається логічне поєднання виконавчого провадження і судочинства – правосуддя досягає своєї мети. Вказане зумовлює вплив принципів цивільного судочинства: наявність сторін з протилежними інтересами, елементи рівноправності та диспозитивності.

У класичному розумінні принцип диспозитивності є суто цивілістичним і полягає у свободі особи розпоряджатися своїми правами на власний розсуд, а також невтручання з боку держави у здійснення особою своїх прав без ініціативи заінтересованої особи.

Для виконавчої влади більш властивим є принцип публічності, імперативності. Однак диспозитивність виходить із пріоритету прав людини – конституційної гарантії, тому в тій чи іншій мірі властива всім галузям права.

У виконавчому провадженні сторони мають право ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії, заявляти відводи, мають право доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження, право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність виконавця, надавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у вчиненні виконавчих дій, надавати усні та письмові пояснення, заперечувати проти клопотань інших учасників виконавчого провадження та користуватися іншими правами, наданими законом.

Проявом принципу диспозитивності також є право стягувача вибрати пред'явлення виконавчого документа для примусового виконання до органу державної виконавчої служби або до приватного виконавця, право сторін укласти мирову угоду. Інші учасники виконавчого провадження мають право надавати додаткові матеріали, заявляти клопотання, брати участь у вчиненні виконавчих дій, надавати усні та письмові пояснення, заперечувати проти клопотань інших учасників виконавчого провадження та користуватися іншими правами, наданими законом.

Примусове виконання представляє собою втручання в приватно-правову сферу боржника. З юридичного боку спір між сторонами вже вирішений судом. Однак конфлікт може продовжувати існувати на психологічному рівні, що може проявлятися у небажанні боржника виконувати рішення, ухилення від виконання чи створення штучних